

Advies betreffende wijzigingsvoorstellen aan jachtbesluiten

Nummer: **INBO.A.2011.2**

Datum advisering: **18 januari 2011**

Auteurs: **Jim Casaer, Koen Van Den Berge**

Contact: **Niko Boone (niko.boone@inbo.be)**

Kenmerk aanvraag: **e-mail op datum van 4 januari 2011**

Geadresseerden: **Minaraad**

T.a.v. Jan Verheeke en Maarten Vanden Eynde
Kliniekstraat 25
1070 Brussel

jan.verheeke@minaraad.be
maarten.vandeneynde@minaraad.be

AANLEIDING

De Minaraad ontving op 22 december 2010 een adviesvraag met betrekking tot wijzigingsvoorstellen aan jachtbesluiten.

De ontwerpwijzigingen in het besluit van 18 januari 1995 zouden leiden tot een verhoging van de inschrijvingsgelden voor het jachtexamen.

De ontwerpwijzigingen in het Jachtvoorwaardenbesluit van 30 mei 2008 strekken (1) tot een verbod op de duivencarrousel; (2) tot het toestaan van bepaalde lokmiddelen in kastvallen; (3) het wijziging van de regeling van de jacht op het waterwild bij vorst; (4) de uitbreiding van het bereik van reguleringstaken (van de bijzondere veldwachter) en – mogelijkheden (bv. ten aanzien van de vos); (5) de opheffing van de jacht met het geweer op verwilderde katten; (6) een reeks administratieve vereenvoudigingen, waaronder meldingsplicht in verband met zondagsjacht en in verband met bejaging van grofwild, gelijkshakeling van rapporteringsplichten enz..

VRAAGSTELLING

De Minaraad vraagt verduidelijking betreffende volgende kennisvragen:

1. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de verlenging van jacht op grofwild met een half uur na zonsondergang en toevoeging van bersjacht in dat verband (zie ontwerpwijziging in artikel 7)?
2. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de bestrijding van de verwilderde kat (zie ontwerpwijzigingen in artikel 21, §4)?
3. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de regulatie van de populatie vossen (zie ontwerpartikel 21/1)?

Er mag ook wetenschappelijke inbreng worden aangeleverd bij andere wijzigingsvoorstellen (bijvoorbeeld inzake opschorting van jacht op waterwild bij onguur weer).

TOELICHTING

1. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de verlenging van jacht op grofwild met een half uur na zonsondergang en toevoeging van bersjacht in dat verband (zie ontwerpwijziging in artikel 7)?

In de nota aan de leden van de Vlaamse regering betreffende de voorgestelde wijziging van artikel 7 §1 en 10 §1, 2° wordt volgende motivatie aangegeven:

Met het oog op het bekomen van meer uniformiteit in de regelgeving, is het zowel voor handhavers als voor jagers aangewezen om het einde van de dagjacht te laten samenvallen met het begin van de nachtjacht. De bijzondere bejaging overdag wordt daarom met een half uur uitgebreid, dwz. dat de betrokken wildsoorten voortaan mogen bejaagd worden van een uur voor zonopgang tot een uur na zonsondergang (wijziging van art. 10, §1, 2°, JVB).

Om dezelfde reden wordt de gewone aanzitjacht en bersjacht op wild zwijn en ree 's avonds met een half uur uitgebreid, dwz. dat die soorten voortaan mogen bejaagd worden van een uur voor zonopgang tot een uur na zonsondergang (wijziging van art. 7, §1, JVB).

Over het aansluitend maken van de dag- en nachtjacht kan vanuit wetenschappelijk standpunt geen informatie aangeleverd worden die een meerwaarde biedt.

In verband met de toevoeging van de bersjacht (artikel 7), kan enkel vermeld worden dat er tot 2008 voor de reewildbejaging, van een half uur voor zonsopgang tot een half uur na zonsondergang, *geen* onderscheid werd gemaakt tussen bers- en aanzitjacht. Ook in het kader van de bijzondere bejaging op everzwijn werd in het recente voorwaardenbesluit door de wetgever *geen* onderscheid gemaakt tussen bers- en loerjacht, noch wat betreft de dagjacht, noch wat betreft de nachtjacht (artikel 10 §1 en artikel 10 §2). Dit kon wel door het Agentschap voor Natuur en Bos als bijkomende voorwaarde bepaald worden bij het toekennen van de bijzondere bejaging.

2. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de bestrijding van de verwilderde kat (zie ontwerpwijzigingen in artikel 21, §4)?

Voor de globale context rond de problematiek en bestrijding van verwilderde katten verwijzen we naar Van Den Berge K. (2009).

Het inzetten van (geaasde) kastvallen geldt als een beproefde en efficiënte manier om verwilderde katten te vangen. Als 'huisdieren' hebben zij doorgaans veel minder argwaan voor het betreden van een dergelijke val dan de meeste inheemse roofdieren (zie o.a. Osygan W., 1994; Bothe C. *et al*, 1998).

Wetenschappelijk uitgewerkte vergelijkingen tussen wel en niet-geaasde proefopstellingen zijn, voor zover ons bekend, niet voorhanden. In de praktijk blijken kastvallen bedoeld om katten te vangen, steeds geaasd te worden.

Een evaluatie van de mogelijke beheerstrategieën en -maatregelen, waaronder een vergelijking tussen beheer door gebruik van kastvallen en/of afschot, vereist een grondige studie. Een literatuurstudie van de buitenlandse kennis kan hiervan deel uitmaken. De Vlaamse situatie verschilt evenwel van de buitenlandse door de hoge verstedelijkingsgraad en de populariteit van de kat als huisdier. Hierdoor ontstaat een verspreide en constante aanvoer van nieuwe 'verwilderde' katten.

3. Zijn er studies, vaststellingen of ervaringen betreffende de regulatie van de populatie vossen (zie ontwerpartikel 21/1)?

Een globaal overzicht van mogelijke beheermaatregelen en te verwachten effecten ervan is weergegeven in Casaer J. *et al* (2009). Deze informatie wordt hier geëvalueerd in functie van de concrete aanleiding, doelstelling en toepassing, zoals concreet geformuleerd in de 'Nota aan de leden VR', art. 13. De kernpunten daarvan zijn:

- het bieden van een oplossing voor het toenemend aantal klachten van (vooral) pluimveehouders over het doden van hun pluimvee door vossen;
- het toelaten van populatieregulerende acties voor de vos met het oog op de bescherming van o.a. pluimvee;
- het toelaten van acties in een straal van 500 m rond de locatie waar de schade is opgetreden;
- het gebruik van vuurwapens en/of geaasde kastvallen.

3.1 Populatie dynamiek van de vos

Voor een goed begrip van de context waarin mogelijke maatregelen genomen worden, wordt hieronder een overzicht gegeven van de belangrijkste elementen van de populatie dynamiek van de vos.

1. Vossen zijn territoriale roofdieren met één voortplantingscyclus per jaar. De jongen worden geboren in de periode van februari tot april, met een piek in maart.
2. Vossenjongen blijven als 'nest' bij elkaar en in directe binding met de burcht tot eind mei of juni. In de zomermaanden zijn zij nog aanwezig in het ouderlijk territorium.
3. Vanaf oktober komt een algehele dispersiegolf onder deze jonge dieren op gang, waarbij een deel van de wijfjes en alle mannetjes het ouderlijk territorium verlaten. In deze levensfase is de natuurlijke sterfte bij de jonge vossen groot.
4. Met de paartijd, van (eind) december tot februari, ontstaat een voortschrijdende stabilisering in de populatiestructuur, zowel sociaal als ruimtelijk. Individuele territoria worden ingenomen door een dominant koppel. Dergelijke territoria hebben een oppervlakte in de grootteorde van enkele vierkante kilometer (bv. 4 of 5 km²), en worden bezet door een familiegroep.
5. Een familiegroep bestaat in zijn elementairste vorm uit één paar vossen (1 dominant mannetje (rekel) en 1 dominant wijfje (moer)), al dan niet aangevuld met 1 of 2 niet-dominante wijfjes die zelf geen eigen nest grootbrengen.
6. Naast de residerende, territoriale vossen zijn er ook niet-territoriale dieren, die een 'zwervend' bestaan leiden en de facto een populatiereserve vormen. Zij houden zich op tussen, en deels overlappend met verschillende bestaande territoria.
7. De hoogste dichtheid van in het veld rondlopende dieren wordt bereikt in de zomer en vroege herfst wanneer de nieuwe cohorte subadulten, geboren in het voorafgaande voorjaar, aan de populatie is toegevoegd. De laagste dichtheid wordt bereikt in het vroege voorjaar, na de winterselectie (c.q. winterbejaging) en het begin van de nieuwe voortplantingsperiode, de zogenaamde voorjaarsstand of voortplantingsstand.

Verder geldt dat vossen uitgesproken voedselopportunisten zijn. Binnen een breed gamma aan mogelijk voedsel, eten ze wat het makkelijkst of meest te vinden is in functie van de behoeften of omstandigheden. Zo worden tijdens de periode dat de vos met jongen zit, proportioneel meer grotere – meer rendabele – prooien gevangen. Het is vooral ook in die periode (mei, juni) dat de klachten vanwege pluimveehouders het frequentst zijn. Ook bij streng winterweer neemt het risico op pluimveeschade toe. Overigens kan schade bij pluimvee het ganse jaar door optreden.

De problematiek inzake pluimvee is van een totaal andere orde dan deze van wildsoorten en zeldzame, beschermde soorten. Bij pluimvee maakt de 'prooi' geen deel uit van een complexe predator-prooirelatie, maar wordt de aanwezigheid of de beschikbaarheid ervan rechtstreeks bepaald door de mens. Vanuit het gegeven dat de vos enerzijds een opportunistisch voedselgedrag heeft en anderzijds een territoriale populatiestructuur opbouwt, kan verwacht worden dat het al dan niet optreden van schade niet in relatie hoeft te staan met de vossendichtheid, maar wel met hun aanwezigheid.

In situaties waarbij (minstens) één vos in confrontatie kan treden met niet-veilig gehuisvest pluimvee, blijft een zeker risico op schade steeds bestaan.

3.2 Effecten van beheermaatregelen

Het effect van een beheermaatregel (of een combinatie van meerdere) zal sterk verschillen naargelang de periode van het jaar waarin deze wordt toegepast en de ruimtelijke schaal waarop het effect wordt beoogd of geëvalueerd. Op grote schaal (grootteorde bv. > 1500 km²) heeft beheer doorgaans nauwelijks effect op de vossenstand. Op lokale schaal (grootteorde bv. < 10 km²) is een wezenlijke reductie wel realiseerbaar, mits regelmatige herhaling van de inspanningen.

Tijdens de dispersieperiode (oktober-januari) komt zowat de helft van de vossenpopulatie in beweging en verplaatsen de subadulten zich over soms tientallen kilometer afstand. Vrijgekomen territoria (door bv. afschot) worden dan zeer snel ingenomen door telkens nieuwe dieren.

Het uitsluiten van het risico op confrontaties met pluimvee is in die periode quasi onmogelijk, met schade in geval van niet-beveiligde hokken tot gevolg.

Tijdens de voorplantingsperiode (februari-juni) is de vossenpopulatie het meest gestabiliseerd en is, mits intensieve inspanning, een tijdelijk beheereffect in principe lokaal realiseerbaar.

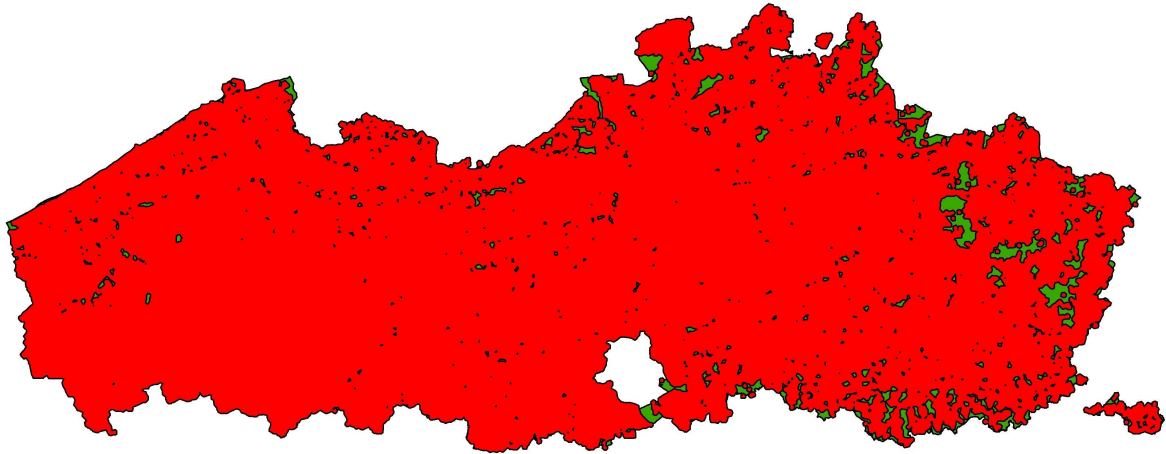
Daarbij zijn verschillende situaties mogelijk. Aanvragen tot beheermaatregelen zijn gekoppeld aan het melden van (reeds opgetreden) schade en zijn dus bedoeld ter voorkoming van erger. Meestal zal dit te maken hebben met de aanwezigheid van een nest jongen in de buurt van de plaats van schade. In de praktijk zijn het de volwassen vossen die de schade veroorzaken. Zolang de vossenjongen (het nest) aanwezig zijn, zullen de respectievelijke volwassen dieren prooien blijven aanbrengen. Bij vossen is het typisch dat niet alleen de moeder en de rekel, maar ook de andere wijfjes (indien aanwezig) van de familiegroep instaan voor het grootbrengen van de jongen. Afhankelijk van het aantal volwassen dieren in de familiegroep, zal de benodigde tijd om elk van deze dieren te kunnen doden, zich over een zekere periode uitstrekken. Het risico op schade zal tijdens deze periode onverminderd aanwezig blijven.

Wanneer men er uiteindelijk – of mogelijk op korte termijn wanneer de familiegroep slechts uit twee dieren (het basispaar) bestaat – in slaagt alle volwassen vossen te doden, heeft dit als consequentie dat de jongen zullen verhongeren.

Tijdens de zomer is de dichtheid van vossen het hoogst. In deze periode lopen behalve de volwassen vossen, ook de jongen actief in het ouderlijk territorium rond. De familiegroep bestaat dan uit bv. een tiental dieren (4 adulten + 6 subadulten). Pogingen om confrontaties tussen niet-veilig gehuisvest pluimvee met een vos te vermijden, zullen in deze periode een intensieve inspanning vergen. Die inspanning moet bovendien over een zekere periode volgehouden worden. Ondertussen zal het risico op schade weliswaar afnemen, maar niettemin steeds aanwezig zijn.

De maatregelen, aangehaald in de nota aan de leden van de Vlaamse regering, hebben ook een ruimtelijke impact. Kadastrale gebouwen kunnen beschouwd worden als locaties waar potentieel pluimvee gehouden wordt. Wanneer een bufferzone van 500 m gelegd wordt rond alle kadastrale gebouwen, blijkt dit vrijwel de volledige oppervlakte (96,4 %) van Vlaanderen te beslaan (figuur 1). Potentieel zijn de nieuwe beheermaatregelen hierdoor bijna gebiedsdekkend over Vlaanderen van toepassing. Er is bovendien nauwelijks ergens ruimte, ter grootte van een gemiddeld vossenterritorium (4-5 km²), zonder dat er effectieve overlap zal optreden met menselijke bewoning en potentiële pluimveehouderij.

Daarnaast is met de voorgestelde maatregelen ook een tijdsdimensie verbonden. Zonder een beperking in de tijd voor de populatieregulerende maatregelen na het optreden van een schadegeval, is de facto een permanente populatieregulatie mogelijk.

Figuur1: oppervlakte van Vlaanderen waar de nieuwe beheermaatregelen potentieel uitgevoerd zouden kunnen worden. Rood = de bebouwde oppervlakte met een buffer van 500 m, groen = de resterende niet-bebouwde oppervlakte. (bron: GIS-kaartlaag Cadmap, toestand 1/1/2010)

4. Bijkomende aandachtspunten

De voorstellen voor de bestrijding van vos en verwilderde kat laten het gebruik toe van dierlijk lokaas in grote kastvallen (1000 dm³) (artikel 21 §1, 20 §1 en 21/1 §3). De combinatie van kastvallen met gaaswanden en het gebruik van dierlijk lokaas, houdt een groot risico in op bijvangst van roofvogels. Daarom is het gebruik van dierlijk lokaas bij de bestrijding van kraai en ekster met trechervallen (= draadval) verboden (soortenbesluit bijlage 3, lid 2, 3°). Bij het gebruik van dierlijk aas in kastvallen met gesloten wanden (planken, platen) is het risico op bijvangst van roofvogels beperkter.

Bij het toepassen van de 500 m regel (artikel 21/1 §2) zullen in veel gevallen eigendomsgrenzen overschreden worden. Het is onduidelijk hoe hier mee omgegaan moet worden. Hoe moeten bijvoorbeeld de termen 'grondeigenaar' en 'grondgebruiker' geïnterpreteerd worden?

REFERENTIES

Bothe, C., H.-J. Borngräber, A. Ganz & A. Westerkamp, 1998. Das Fangjagdbuch. Venatus Verlag, Braunschweig, 174 pp.

Casaer J., Van Den Berge K., Stuyck J., Scheppers T., (2009). Advies betreffende beleidsondersteunende adviesvraag van het Agentschap Natuur en Bos (dr.ir. Muriel Vervaeke – Cel Flora en Fauna Beleid) betreffende vos en steenmarter. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO.A.2009.250). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Osgyan, W., 1994. Erfolreich mit Büchse, Flinte und Falle Raubwild bejagen. Nimrod Verlag, Bothel, 176 pp.

Van Den Berge K. (2009). Populatieregeling verwilderde katten na 2010 : beknopt literatuuronderzoek met het oog op bepaling van de verdere strategie. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO.A.2009.72). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.